

UN PROIECT ADIACENT NOUAROMANIA.EU

La-Vedere

Un portal unde faptele benefice sau chiar adesea eroice, sunt aduse la vedere întru aprecierea tuturor, iar faptele negative ale celor care conduc și/sau administrează, ies și ele clar la lumină

Prezentarea amănunțită

Pornită de **Luca (Fox Pranay) Pintilie**, autorul proiectului Noua România
nouaromania.eu/la-vedere

Cuprins

1. De ce La-Vedere
2. Despre cine se scrie
3. Două feluri de pagini
4. Sistem de dezbatere inteligentă pe fiecare paragraf și afirmație
5. Cele trei etichete
6. Rolul inteligenței artificiale
7. Dreptul la replică și „explică sistemul”
8. Cel apreciat decide
9. Un drum secret pentru cei din interior
10. Apărarea împotriva conturilor false și a atacurilor
11. Legile europene pe care le respectăm
12. Bani și neutralitate
13. Planul de pornire și cum te alături
14. Întrebări frecvente
15. Surse

1. De ce La-Vedere

La-Vedere are două scopuri, la fel de importante.

Primul: să scadă radical tentația de a fura din banul public. Ca un scurt exemplu: cine știe că un contract dat pe ascuns poate ajunge public, documentat și dezbătut va sta mai mult pe gânduri înainte să-l semneze.

Al doilea: mult mai multă recunoaștere pentru micii și marii eroi de azi din instituțiile statului. Mulți funcționari și aleși își fac treaba cinstit, uneori cu multă dăruire, implicare și adesea chiar și cu curaj și eroism, și aproape nimeni nu află. Când binele e văzut și mulțumit public, devine mai ușor de făcut și mai ușor de urmat.

2. Despre cine se scrie

- Instituții publice (primării, consilii județene, ministere, agenții): da.
- Firme de stat: da.
- Firme private: da. Cei care scriu din experiența proprie (clienți, angajați, furnizori) sunt verificați, ca să nu apară recenzii false sau atacuri ale concurenței.
- Site-uri: da, atâta timp cât adresa site-ului nu e numele unui om obișnuit.
- Politicieni și demnitari: da, dar doar pentru ce fac în funcția publică. Viața lor privată rămâne privată.
- Funcționari publici: criticile doar pentru fapte din funcție și cu dovezi; aprecierile da, iar funcționarul hotărăște ce rămâne vizibil din ele.
- Oameni obișnuiți: nu.

De ce așa: legea europeană a datelor personale (Regulamentul general privind protecția datelor) nu permite să noteze nimeni public oameni obișnuiți fără acordul lor. Pentru cei care au o funcție publică, interesul public de a ști ce fac cu puterea și cu banii tuturor e mai mare, dar numai pentru ce fac în acea funcție.

3. Două feluri de pagini

Paginile despre oameni sunt simple. Pagina unui politician sau a unui funcționar se creează automat prima dată când cineva vrea să scrie despre el.

Sus apar doar numele, funcția de acum și funcțiile de dinainte, fiecare cu un link spre o sursă oficială, cum ar fi site-ul instituției sau Monitorul Oficial. Dacă omul are pagină pe Wikipedia, apare un link spre ea.

Dedesubt vine ce contează cel mai mult: lista de aprecieri și critici scrise de oameni. Nu există o biografie scrisă de un program, pentru că ar putea conține greșeli despre un om real. Poza apare doar dacă are o licență liberă sau dacă o pune omul însuși. Iar înainte să facă pagina, sistemul verifică dacă omul chiar are sau a avut o funcție publică. Dacă nu, pagina nu se face. Așa sunt apărați oamenii obișnuiți.

Paginile despre instituții, firme, legi și anchete sunt bogate, ca pe Wikipedia. Oricine le poate scrie și completa, iar istoria fiecărei schimbări rămâne vizibilă: cine a schimbat, ce și când. Aici luăm două idei propuse în 2025 de Larry Sanger, unul dintre cei doi fondatori ai Wikipediei.

Prima: când oamenii nu cad de acord, pot exista versiuni concurente ale aceleiași pagini, iar cititorul le compară și judecă singur. Nu mai hotărăște un grup mic ce versiune rămâne.

A doua: notele le dau doar oameni reali, fiecare o singură dată, fără conturi false și fără programe care votează singure. Și se știe mereu cine sunt cei care moderează.

4. Sistem de dezbatere inteligentă pe fiecare paragraf și afirmație

Pe La-Vedere, orice paragraf și orice afirmație se pot dezbate pe ramuri: sub fiecare idee se pun argumente pentru și argumente contra, iar fiecare argument poate fi la rândul lui dezbătut.

Cine nu e de acord cu o frază nu trebuie să scrie un comentariu lung la final, ci răspunde chiar acolo, cu dovezi.

Argumentele sprijinite de acte urcă, iar cele fără dovezi rămân vizibil mai slabe.

Dezbaterea e și calea prin care oricine poate contesta un text, așa cum cere legea europeană a serviciilor digitale (Regulamentul privind serviciile digitale).

Ideea e folosită deja de site-uri de dezbatere precum faimosul www.kialo.com.

5. Cele trei etichete

Fiecare text, și chiar fiecare paragraf, are una dintre trei etichete. **Părere:** „Cred că primăria se mișcă prea încet”. **Are dovezi:** „Contractul nr. 123 a fost dat fără licitație”, cu documentul atașat. **Nedovedit (se caută dovezi):** o bănuială scrisă ca bănuială, la care alții pot aduce dovezile lipsă. Deosebirea

dintre fapte și păreri vine de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (cazul Lingens contra Austriei, 1986): un fapt se poate dovedi, o părere nu. Nimeni nu e obligat să-și dovedească părerea, dar o părere care nu se sprijină pe nici un fapt poate deveni calomnie. O acuzație de infracțiune la adresa unui om anume, fără nici o dovadă, e citită întâi de un om din echipa La-Vedere, înainte să apară public.

6. Rolul inteligenței artificiale

Asistentul cu inteligență artificială ajută la scris și semnalează probleme: un fapt fără dovadă, detalii din viața privată, date despre sănătatea, religia sau viața intimă a cuiva, insulte. Propune eticheta potrivită și explică de ce. Nu șterge nimic singur. Orice text scos e scos de un om, iar autorul află de ce a fost scos și poate contesta decizia, așa cum cere legea europeană a serviciilor digitale. Tot ce scrie programul (rezumate, sugestii) e marcat clar ca scris de inteligența artificială, așa cum cere legea europeană a inteligenței artificiale din august 2026.

7. Dreptul la replică și „explică sistemul”

Cel despre care se scrie poate răspunde chiar lângă paragraf, după ce i se verifică identitatea. Răspunsul lui apare la fel de vizibil ca textul la care răspunde. Poate și să-și explice situația: că o lege prost scrisă sau o procedură care nu funcționează l-a pus într-o situație fără ieșire. Legile și procedurile proaste au pagini proprii, unde se adună toate aceste explicații. Așa, „vina sistemului” nu mai e doar o scuză, ci devine o listă de lucruri de reparat, cu dovezi, pe care o pot folosi parlamentarii, Guvernul, asociațiile și jurnaliștii. Înainte ca cineva să scrie public că a ocolit o lege, asistentul îl avertizează că asta poate avea urmări juridice și îl ajută să descrie situația fără nume.

8. Cel apreciat decide

Aprecierile apar fără detaliile prea personale, pe care asistentul le semnalează dinainte. Omul apreciat, după ce i se verifică identitatea, poate ascunde o apreciere, o poate scurta sau poate scoate din ea nume de colegi, date exacte sau alte detalii care l-ar putea pune în pericol. Cel care a scris aprecierea vede ce s-a întâmplat cu textul lui, ca să nu creadă că a dispărut.

9. Un drum secret pentru cei din interior

Cine lucrează într-o instituție și are dovezi despre o ilegalitate poate trimite informații pe un drum separat, protejat. Numele lui nu apare nicăieri. Un om de încredere din echipa La-Vedere, de exemplu un jurnalist sau un jurist voluntar, verifică documentele, iar public apare doar ce e dovedit. Cei care raportează ilegalități sunt protejați de lege (Directiva europeană 2019/1937 și Legea 361/2022 privind protecția avertizorilor în interes public). Protecția însă e cea mai puternică atunci când raportarea se face mai întâi pe căile oficiale: în interiorul instituției sau la Agenția Națională de Integritate. De aceea La-Vedere le explică limpede aceste căi și îi ajută să le folosească.

10. Apărarea împotriva conturilor false și a atacurilor

Fiecare cont e al unui om real, verificat o singură dată, de exemplu cu buletinul electronic sau prin identitatea digitală europeană. Platforma știe cine ești, dar public poți apărea cu un pseudonim, ca să poți scrie fără teamă despre cei care au putere în orașul tău. Datele de identitate sunt păstrate separat și protejate. Un om are un singur cont, așa că nimeni nu poate vota de o sută de ori. Sistemul observă și valurile ciudate, de exemplu zeci de conturi noi care laudă sau atacă același om în aceeași oră, iar un om din echipă le verifică. La cererile oficiale și la sesizările juridice răspunde repede, cu ajutorul unor avocați.

11. Legile europene pe care le respectăm

- Regulamentul general privind protecția datelor: apără oamenii obișnuiți, datele despre sănătate, religie sau viața intimă și dreptul fiecăruia de a cere corectarea sau ștergerea datelor greșite despre el.
- Regulamentul privind serviciile digitale: platforma nu răspunde pentru textele scrise de alții până nu află că un text e ilegal; apoi trebuie să acționeze repede, să spună de ce și să permită contestarea.
- Regulamentul privind inteligența artificială: interzice „punctele de cetățean” și cere ca tot ce scrie un program să fie marcat ca atare.
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului: libertatea de exprimare, dreptul la viață privată și deosebirea dintre fapte și păreri.
- Regulile europene despre recenzii (Directiva 2019/2161): recenziile false sunt interzise, iar platforma trebuie să spună cum verifică recenziile.
- Directiva europeană 2019/1937 și Legea 361/2022: protecția celor care raportează ilegalități.

La final, fiecare lege are un link spre textul ei oficial.

12. Bani și neutralitate

La-Vedere trăiește din donații, sponsorizări și finanțări pentru proiecte civice. Nu primește niciodată bani de la cei despre care se scrie. Nimeni nu poate plăti pentru o notă mai bună, pentru un loc mai sus sau ca să-i dispară criticile. Există și un motiv juridic: în 2018, cea mai înaltă instanță a Germaniei a hotărât că un site de note pentru medici își pierde dreptul de a păstra profilurile celor care nu și-au dat acordul atunci când îi favorizează pe cei care plătesc. O dată pe an, La-Vedere publică de unde au venit banii și pe ce s-au cheltuit.

13. Planul de pornire și cum te alături

La-Vedere pornește în trepte, ca fiecare parte să fie făcută bine. Treapta 1: această prezentare și strângerea de voluntari, sponsori și povești de eroi. Treapta 2: aprecierile și paginile instituțiilor. Treapta 3: criticile cu dovezi, cele trei etichete și dreptul la replică. Treapta 4: dezbaterile pe fiecare paragraf și paginile despre legile proaste. Treapta 5: drumul secret pentru cei din interior. La-Vedere este pornită de Luca (Fox Pranay) Pintilie, autorul proiectului Noua România, și e deschisă tuturor celor care vor să ajute. Nu ține cu nici un partid: aceleași reguli pentru toți. E nevoie de juriști, jurnaliști, programatori, designeri, oameni care verifică fapte și oameni care știu să spună povești. Scrie-ne prin formularul de colaborare.

14. Întrebări frecvente

Pot avea probleme dacă scriu ceva? Dacă scrii o părere sau un fapt cu dovezi, ești în general protejat de libertatea de exprimare. Dacă afirmi ca sigur un fapt care nu e adevărat, poți răspunde în fața legii. De aceea asistentul te ajută să alegi eticheta potrivită.

Se vede numele meu? Nu, dacă nu vrei. Platforma știe că ești un om real, dar public poți apărea cu un pseudonim.

Ce pot face dacă cineva scrie ceva neadevărat despre mine? Poți răspunde chiar lângă paragraf și poți cere scoaterea textului. Un om din echipă hotărăște repede și îți spune de ce.

De ce nu pot scrie despre vecinul meu? Pentru că oamenii obișnuiți au dreptul la viață privată. La-Vedere e despre cei care au putere publică sau gestionează bani publici, despre instituții, firme și site-uri.

Cât costă? Nimic. La-Vedere e gratuită pentru cei care citesc și pentru cei care scriu.

Surse

- Regulamentul general privind protecția datelor (UE) 2016/679
<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/ron>
- Regulamentul privind serviciile digitale (UE) 2022/2065
<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj/ron>
- Regulamentul privind inteligența artificială (UE) 2024/1689
<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/ron>
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului (PDF)
https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron
- Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Lingens contra Austriei (1986)
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57523>
- Directiva (UE) 2019/2161, despre recenzii și practici comerciale
<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/2161/oj/ron>
- Directiva (UE) 2019/1937, despre protecția avertizorilor
<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1937/oj/ron>
- Legea 361/2022 privind protecția avertizorilor în interes public
<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/262872>
- Agenția Națională de Integritate
<https://www.integritate.eu/>
- Hotărârea instanței supreme a Germaniei despre site-ul Jameda (2018), relatare în presa de specialitate
<https://www.zm-online.de/news/detail/jameda-aendert-geschaeftsmodell-zur-vermeidung-von-profil-loeschungen>
- Larry Sanger, „Nouă teze despre Wikipedia” (2025)
https://wiki.encyclosphere.org/Nine_Theses
- Kialo, site de dezbateri pe argumente
<https://www.kialo.com/>

Vrei să ajuți? Scrie-ne la **nouaromania.eu/colaborare** sau susține proiectul la **nouaromania.eu/conturi-donatie**.